

SYMPOZJUM SPECJALNE

PODMIOT I ŚWIADOMOŚĆ

ABSTRAKTY:

Piotr Bołtuć (University of Illinois Springfield oraz Szkoła Główna Handlowa w Warszawie)

Wysoce Deflacyjna Teoria Podmiotu

Obserwujemy ostatnio stopniowe odchodzenie od niereduktywnego fizykalizmu. Skrajnym przykładem tego jest niedawna książka Thomasa Nagla [2012], w której porzuca on nie tylko fizykalizm ale podstawy współczesnej nauki. Inni autorzy odeszli od niereduktywnego fizykalizmu na rzecz jego reduktywnej formy (np. Frank Jackson) albo panpsychizmu (David Chalmers). Niereduktywni fizykaliści pozostający jeszcze na placu boju zdają się przyjmować teorie, które nie są w sposób oczywisty fizykalistyczne (Stoljar) albo nie są w sposób oczywisty niereduktywne (Pereboom).

Stawiam tezę, że wynika to z przyjęcia nadmiernie ambitnego pojęcia podmiotu, wedle którego podmiot zawiera 'doświadczenie pierwszo-osobowe', emocje, intelekt, aspekt cielesny i społeczny. Takie pojęcie podmiotu, w wersji niereduktywnej, uprawnia do zarzutu dualizmu (Dennett). Klasyczna filozofia niemiecka, a także teoria Russella (neutralny monizm w wersji z 1921 roku) pozwalają na bardziej minimalistyczne podejście do pojęcia podmiotu. Podmiot, który nie jest przedmiotem, staje się jedynie warunkiem możliwości podmiotu epistemicznego, zawsze li tylko pierwszoosobowego. W zakończeniu przedstawię pewien sposób aby tego rodzaju deflacyjna podmiotowość nie popadła w epifenomenalizm.

Maciej Musiał (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Podmiotowość robotów – kontekst społeczno-kulturowy

W ostatnich latach filozofowie oraz badacze zajmujący się naukami społecznymi coraz więcej uwagi poświęcają obecności robotów w przestrzeni społeczno-kulturowej oraz postawom jakie zajmują w stosunku do nich jednostki ludzkie. W szczególności podejmuje się namysł nad zaskakująco silnymi afektami jakimi ludzie obdarzają maszyny, oraz nad faktem, że roboty są przez ludzi często postrzegane jako podmioty i traktowane podmiotowo –zjawiska te obserwowane są w rozmaitych kontekstach: począwszy od stosunku żołnierzy do robotów rozbijających miny, a skończywszy na popularnych w ostatnim czasie eksperymentach mających na celu mierzenie poziomu empatii wzbudzanej przez roboty. Wzmiankowane wyżej zagadnienia wiążą się z szeregiem pytań o wymiarze zarówno teoretycznym jak i praktycznym, które warto poddać filozoficznej refleksji.

Warto zapytać, co właściwie decyduje o tym, czy dany obiekt postrzegany jest jako podmiot czy jako przedmiot. Niemniej ważną kwestią wydaje się rozważenie, czy jeśli roboty bywają przez ludzi postrzegane i traktowane jak podmioty, to winny one zostać w jakiś sposób objęte normami prawnymi i moralnymi. Pojawia się wreszcie pytanie, czy robot – nie posiadający świadomości, lecz postrzegany i traktowany jak podmiot – może zastąpić jednostkę ludzką (np. jako opiekun osoby starszej lub dziecka).

Robert Poczobut (Uniwersytet w Białymstoku)

Dlaczego współczesne badania nad podmiotowością i świadomością mają charakter interdyscyplinarny?

W swoim wystąpieniu skupię się na współczesnych, interdyscyplinarnych ujęciach świadomości i jej podmiotu nawiązując do prac takich autorów, jak Antonio Damasio, Shaun Gallagher, Michael Gazzaniga, Douglas Hofstadter, Thomas Metzinger, Vilayanur Ramachandran i Dan Zahavi. W części pierwszej spróbuję odpowiedzieć na pytanie, dlaczego zrozumienie różnych form organizacji świadomości wymaga uwzględnienia wielu poziomów analizy – neurobiologicznego (architektura mózgu), obliczeniowego (sprzężone procesy przetwarzania informacji w systemie poznawczym), neuropsychologicznego (zaburzenia świadomości i systemu Ja), fenomenologicznego (doświadczenie pierwszoosobowe) i społeczno-kulturowego (świadomość rozszerzona). Określę również miejsce i rolę filozofii w interdyscyplinarnych badaniach nad podmiotowością. W części drugiej zastanowię się, czy możliwe jest istnienie nieświadomego podmiotu, a także świadomości bez poczucia podmiotowości (w kontekście badań nad tzw. odmiennymi stanami świadomości).